

Normes d'ús lingüístic entre joves catalans al·loglots d'ascendència marroquina

Norms of language use among young alloglot Catalans of Moroccan descent

Marc ALCALÀ-I-RAMS
Universitat Autònoma de Barcelona

Data de recepció: 19 d'abril de 2024

Data d'acceptació: 24 de juny de 2024

RESUM

Aquest article ofereix una explicació dels usos lingüístics quotidians de joves al·loglots, basada en les normes d'ús lingüístic, a través d'un estudi de cas de joves d'ascendència marroquina nats a la comunitat autònoma de Catalunya (CAT) i residents a Granollers i rodalia en el moment de completar l'escolarització obligatòria. Els objectius de recerca que han guiat aquest treball han estat posar a prova la recerca preexistent sobre usos lingüístics de la població al·loglota autòctona amb un cas actual i generar dades que permetin elaborar nous arguments en relació amb els usos lingüístics. Les qüestions de recerca plantejades han estat les següents: quins perfils sociolingüístics poden identificar-se entre joves al·loglots autòctons i quins factors són explicatius dels seus usos lingüístics. A partir d'entrevistes qualitatives semiestructurades, s'han obtingut dades que han permès conceptualitzar una sèrie de normes d'ús lingüístic com un tipus concret de normes socials, definides a partir de la recerca prèvia: adequació lingüística, hàbit lingüístic en conversa i convergència lingüística segons l'ús lingüístic, el prejudici lingüístic, la competència lingüística o la tolerància lingüística. Els resultats mostren que la conjunció de la preferència lingüística, les normes d'ús lingüístic i la lleialtat lingüística poden configurar els usos lingüístics quotidians de joves catalans al·loglots. L'article conclou amb una discussió sobre el que això implica.

PARAULES CLAU: sociolingüística, usos lingüístics, al·loglots, immigrants de segona generació, llengua catalana, normes socials.

ABSTRACT

This paper offers an explanation of the everyday language uses of young alloglots, based on the norms of language use, through a case study of young people of Moroccan descent born in the Autonomous Community of Catalonia and living in the town of Granollers and its surroundings at the time of completing their compulsory education. The objectives of this research have been to put the pre-existing research on the native alloglot population's language uses to

CORRESPONDÈNCIA: Marc Alcalà-i-Rams. Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Filosofia i Lletres. Edifici B. Departament d'Antropologia Social i Cultural. Campus de Bellaterra. Carrer de la Fortuna, s/n. 08193 Cerdanyola del Vallès. A/e: marc.alcala@uab.cat. A/I: <https://coalesce-lab.com>. Número ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0045-526X>.

the test with a current case, and to generate data that allow the development of new explanations of language uses. The research questions that were posed are the following: what sociolinguistic profiles can be identified among young native alloglots, and what the factors explaining their language uses are. Through semi-structured qualitative interviews, data have been collected that have allowed the conceptualization of a series of norms of language use as a specific type of social norms, defined on the basis of previous research: linguistic adequacy, linguistic habit in conversation, and linguistic convergence according to language use, linguistic prejudice, linguistic competence, and linguistic tolerance. The results show how the combination of linguistic preference, norms of language use and linguistic loyalty can shape the everyday language uses of young alloglot Catalans. The paper concludes with a discussion of what all this implies.

KEYWORDS: sociolinguistics, language uses, alloglots, second-generation immigrants, Catalan language, social norms.

1. INTRODUCCIÓ

L'any 2018, el català era la llengua inicial —llengua primera o L1; generalment, la primera que s'aprèn a parlar— del 31,5 % de la població resident a la CAC i la llengua habitual —llengua que el parlant considera que usa habitualment— del 36,1 % d'aquesta població, darrere del castellà (Direcció General de Política Lingüística [DGPL], 2019: 13). Si bé el fenomen dels usos lingüístics de la immigració castellanoparlant a la CAC en el segle xx i dels de la seva descendència ha estat àmpliament estudiat, el repte acadèmic i sociopolític actual el protagonitza la immigració «alloglota» —«parlant d'una llengua diferent» (Boix Fuster i Vila Moreno, 1998: 323)— i la seva descendència. Concretament, en aquest text, s'empra *alloglot* en referència a qui no té com a llengua inicial ni el català ni el castellà, com s'usa *allòfon* al Quebec (per exemple, a Conrick i Donovan, 2010). Aquests descendents d'immigrants han d'adquirir dues llengües cooficials i relacionar-s'hi, en un context marcat pels usos lingüístics preexistents (vegeu Alarcón Alarcón i Parella Rubio, 2013: 102, i Solé Camardons *et al.*, 2013: 11).

Ara, després de dues dècades d'onades migratòries extraestatals, és pertinent posar atenció en l'experiència d'aquests descendents que han completat, com a mínim, tota l'educació de compliment obligat, fins a l'educació secundària obligatòria (ESO) a la CAC. El desenvolupament de la recerca en aquesta línia permet fonamentar la pretensió del Govern de la Generalitat de Catalunya (2017: 18) de reconèixer el català com a «llengua comuna» i, alhora, donar compte d'aquest aspecte clau en la integració social d'aquest subgrup de població (Solana Solana *et al.*, 2012: 105; Vila Moreno, 2013: 13). Malgrat l'existència de dades sobre català i migració, manca una comprensió qualitativa de com aquests joves esdevenen avui castellanoparlants o catalanoparlants, segons la llengua habitual o la llengua d'identificació, i en quina mesura ho són. Existeix, doncs, la necessitat de continuar explorant, amb concreció i rigor, els usos del català per part de la previsiblement creixent (Institut d'Estadística de Catalunya [IDESCAT], 2019b) població alloglota «autòctona», és a dir, nascuda a la CAC.

Consegüentment, els objectius de recerca que han guiat aquest treball han estat posar a prova la recerca preexistent sobre usos lingüístics de la població alloglota autòctona amb un cas actual i generar dades que permetin elaborar noves explicacions sobre els usos lingüístics a la CAC. Així, aquest article presenta una recerca que s'ha definit com a *estudi de cas*, en què s'ha delimitat la població alloglota autòctona d'interès segons l'edat, el *municipi de residència* i l'*origen familiar*. D'una banda, la tria de joves d'entre setze i vint anys permet recollir usos lingüístics definits en contextos similars per a tots els individus, atès que han finalitzat l'ESO o aviat ho faran i han tingut poc recorregut en la seva potencial trajectòria laboral. De l'altra, la tria de descendents de marroquins del municipi de Granollers (al Vallès Oriental) respon al fet que, fins a un cert punt, representa la ciutat mitjana de la CAC en aquests termes: la població alloglota més nombrosa és la de l'Àfrica del Nord (Roca, 2009) —concretament, la del Regne del Marroc (IDESCAT, 2024)— i, a escala comarcal, el 37,5 % de la població té el català com a llengua habitual (IDESCAT, 2019a).

2. MARC TEÒRIC

2.1. *Condicionants de l'ús del català*

A grans trets, les diferències d'ús del català entre joves autòctons s'han explicat a través de la composició sociolingüística i els usos de la xarxa personal, el centre educatiu i el territori (vegeu Querol Puig, 2006; Bretxa Riera *et al.*, 2009; Galindo Solé i Vila Moreno, 2009; Pujolar Cos *et al.*, 2010, i Oller Badenas, 2013), sovint en relació amb un conjunt de conceptes que van seguits de l'adjectiu *lingüístic* —i de contingut *sociolingüístic*— de caràcter més qualitatiu, com ara *comportament* (Trenchs Parera *et al.*, 2014), *actitud* (Antón Álvarez de Cienfuegos, 2019) o *muda* (Pujolar Cos *et al.*, 2010). Així, autors com González Balletbò *et al.* (2014: 208), amb el concepte *densitat lingüística* assenyalen que hi ha d'haver una mínima massa crítica de catalanoparlants en l'entorn social immediat perquè els castellanoparlants d'origen adoptin usos socials del català. Més concretament, els usos habituals de castellà o català d'alumnat i de joves d'origen immigrant s'han correspost amb la llengua dominant a les seves classes i al barri (vegeu Ballestín González, 2008; Portes *et al.*, 2009, i Oller Badenas, 2013). Per exemple, Vila Moreno *et al.* (2013) han determinat que les vies per als aprenentatges lingüístics dels joves d'origen marroquí arribats de petits són els usos vehiculars en l'educació, les relacions amb els iguals, els contactes interpersonals fora del centre i els mitjans de comunicació.

La densitat lingüística dels espais d'interacció quotidiana no tan sols és un factor explicatiu dels usos, sinó també de les *percepcions lingüístiques*. En aquesta línia, la importància de la xarxa social podria recaure en el fet que transmet coneixements pràctics i una idea concreta de la societat (Vila Moreno *et al.*, 2013: 186). Les ideologies lingüístiques dels joves immigrants es desenvolupen, en part, al centre educatiu a partir de la interacció i l'observació (Trenchs Parera *et al.*, 2014: 286), i la *representació*

de les llengües i el grup de referència s'han relacionat estadísticament, d'una manera prèvia, amb els usos (Querol, 2006). La identificació amb una llengua —la llengua d'identificació és la que el parlant considera seva— també permet discriminar grups de preadolescents que empren el català en un grau o un altre (Bretxa Riera *et al.*, 2009).

Un altre condicionant de l'ús del català ha estat el seu *prestigi*. La població d'origen immigrant o els individus que han crescut en barris marcats per l'ús del castellà han associat prèviament el català amb un estatus més alt (Woolard i Ganhg, 1990), amb una mobilitat social ascendent (Alarcón Alarcón i Parella Rubio, 2013), amb una posició benestant (Martínez Sanmartí *et al.*, 2005) o amb allò que és institucional (Sabaté Dalmau, 2016). Per contra, el castellà seria associat a la immigració i a allò que és més quotidià, flexible (Alarcón Alarcón, dir., 2010) o informal (Institut de Govern i Polítiques Públiques *et al.*, 2007). Tanmateix, més recentment, «l'afebliment de la relació entre classe i origen etnolingüístic indica una disminució de l'estatus atribuït al català» (Pujolar Cos i González Balletbò, 2012, citat a Trenchs Parera *et al.*, 2014: 287). També s'ha observat que els diversos grups o perfils sociolingüístics dels joves difereixen sobre com veuen el present i el futur del català i sobre si voldrien modificar la política lingüística en favor d'aquesta llengua (González *et al.*, 2014).

Els canvis polítics, sociolingüístics i demogràfics que ha experimentat la CAC situen l'actual població al·loglota en un context definitivament diferent del de les onades migratòries castellanoparlants prèvies, ara amb uns consensos aparentment menys estables sobre l'estatus social del català. A més d'aquest conjunt de condicionants, una major competència lingüística en català també està clarament vinculada a un ús més habitual (Bretxa Riera *et al.*, 2009; Galindo Solé i Vila Moreno, 2009), i un capital econòmic i un rendiment acadèmic més alts, entre els joves d'origen immigrant, s'ha relacionat amb una major preferència pel català (Alarcón Alarcón i Parella Rubio, 2013).

2.2. Factors explicatius dels usos lingüístics

Més enllà de les relacions estadístiques, en termes d'explicacions causals González *et al.* (2014: 15) defineixen *pragmatisme lingüístic* com la tendència de l'individu a usar la llengua instrumentalment per a maximitzar uns beneficis esperats, en un context relacional, d'acord amb l'objectiu de la interacció. A tall d'exemple, aquesta ideologia seria la dominant en el jovent al·loglot d'ascendència xinesa (Trenchs Parera *et al.*, 2014). En entorns en què una llengua té una presència hegemònica, el seu ús es donaria per descomptat i no hi hauria necessitat de triar; tanmateix, quan no és així, el pragmatisme afavoreix una major *hibridació lingüística* entre joves competents en català i en castellà (González Balletbò *et al.*, 2014: 13). A més, la tendència a aquest pragmatisme creix quan la llengua és percebuda com una *eina de comunicació* més que no pas com un *nexe identitari* (González Balletbò *et al.*, 2014: 15).

Una explicació alternativa d'una part dels usos lingüístics és la que ofereixen les *normes d'ús lingüístic socials* —les quals regulen els usos en un context socialment

reconegut— i les *normes d'ús lingüístic interpersonal* —que determinen els usos en cada relació entre dues persones— (Torrijos López, 2008: 15). Les primeres fan referència al concepte habitual *convergència lingüística* —«procés mitjançant el qual una persona s'adapta a la llengua del seu interlocutor» (DGPL, 2018)— i el fenomen oposat seria la *no convergència per lleialtat lingüística* (Vila Moreno i Galindo Solé, 2012) o *divergència* (Boix Fuster, 2009). De les segones, s'ha exposat la percepció habitual que un individu consideri estrany i excepcional canviar la llengua en què ha establert i ha mantingut relació amb algú altre (Torrijos López, 2008: 15). Així, aquestes normes es tractarien d'un tipus concret de normes socials, les quals es poden entendre àmpliament com a «regles informals de comportament que els individus segueixen perquè pensen que els altres també les segueixen, consideren que s'han de seguir i estan disposats a sancionar els que se'n desvien» (Valentim, 2023: 1; la traducció és pròpia).

Els darrers anys, també s'ha advertit de la possible existència d'estereotips que associïn la identificació d'un origen allòcton —nats fora de la CAC o de l'Estat espanyol— amb la impossibilitat de parlar català (vegeu Junyent Figueras *et al.*, 2011, i Bretxa Riera i Vila Moreno, 2012), la qual cosa pot reduir encara més el contacte dels joves alloglots amb el català. Alhora, entre els joves residents a la CAC existeix una certa associació de l'ús del català amb una imatge del «català-català» o «pijo» —adinerat o fatxenda— o amb una manera de fer i de consumir cultura (González *et al.*, 2014: 173). Altres factors explicatius són la *preferència lingüística* —la llengua de preferència és la llengua per la qual hom mostra predilecció en els discursos (Flors Mas i Vila Moreno, 2014)—, així com els usos concrets de resistència al català (Ballestín González, 2008: 174) en contrast amb «una posició de respecte i tolerància envers el català» (Flors Mas i Vila Moreno, 2014: 189).

3. MÈTODES

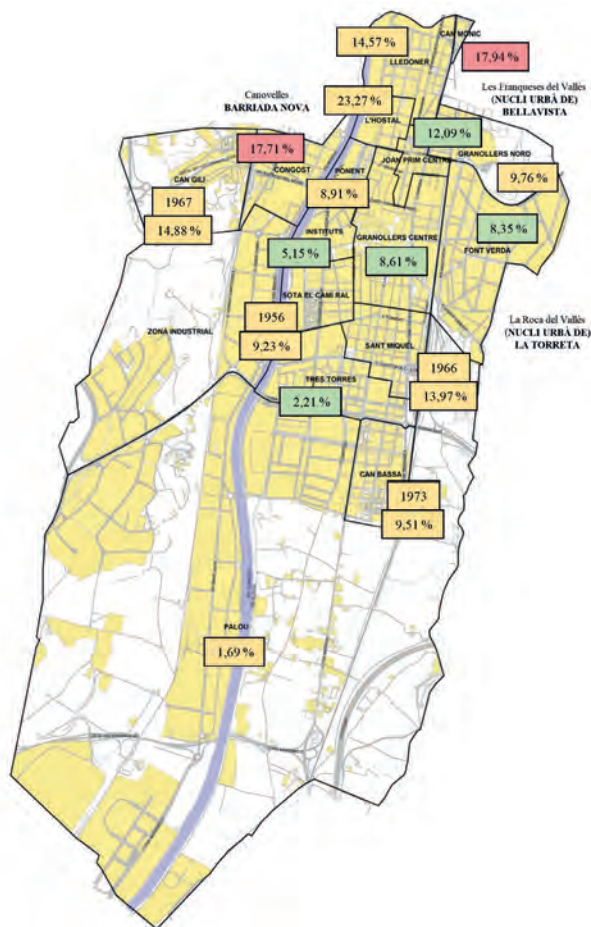
3.1. *Característiques de l'estudi de cas*

Les qüestions de recerca plantejades han estat quins perfils sociolingüístics poden identificar-se entre els joves alloglots autòctons i quins factors són explicatius dels seus usos lingüístics. El mètode de recerca emprat ha estat l'estudi de cas qualitatiu, que permet posar a prova la vinculació de diversos factors i avaluar la capacitat explicativa de la teoria, així com les seves limitacions (Ulriksen i Dadalauri, 2014). La població d'estudi són residents nats a la CAC de pares marroquins —tan sols un parell de casos de la mostra, H3 i H6, són nats al Marroc i arribaren a la CAC amb quatre anys—, d'entre setze i vint anys i que han completat —o ho faran aviat— tota l'escolarització obligatòria en centres educatius de Granollers.

La zona de Granollers i rodalia —Canovelles i les Franqueses del Vallès— té les característiques pròpies del que és la *Catalunya urbana* (Siguan *et al.*, 1982); així, en un nucli primitiu de població amb un percentatge alt de catalanoparlants va tenir lloc un procés de desenvolupament industrial que va ocasionar un creixement demogràfic

important, marcat per l'arribada de població castellanoparlant del sud de la península Ibèrica. A la figura 1 es pot observar la distribució de la població de Granollers per barris i les característiques clau de cada barri. Si es compara amb altres municipis, la segregació residencial és relativament baixa, però l'escolar és significativa, segons l'indicador d'alumnat d'origen estranger (Bonal Sarró, 2017: 4). Aquest alumnat es concentra en

FIGURA 1
Distribució de la població per barris del municipi de Granollers amb indicadors estadístics

NOTA: Els noms escrits en minúscules corresponen als municipis i els que estan escrits en majúscules, als barris. Els percentatges dins dels requadres indiquen la data de creació del barri i el percentatge de població immigrada extraestatal sobre la total l'any 2003. Els colors assenyalen l'estrat segons la renda anual neta individual mitjana el 2016 —en vermell, per sota de 9.103 euros; en groc, entre 9.104 i 11.854 euros, i en verd, per sobre d'11.855 euros.

FONT: Elaboració pròpia a partir de Roca (2008), Guijarro Rubinat (2019), Ajuntament de Granollers (s. a.) i la publicació de *Memòria històrica dels barris de Granollers*, editada per Can Jonch, Centre de Cultura per la Pau, i disponible a l'Arxiu Municipal de Granollers.

tres centres (Bonal Sarró, 2017: 4) i la segregació dins de les xarxes —pel que fa a la titularitat dels centres educatius— és superior a la segregació entre aquestes —s'hi compten cinc centres d'ESO en l'escola pública i sis en la concertada.

Tot i que no tenim dades que permetin quantificar amb precisió ni els usos lingüístics ni els orígens geogràfics al municipi, una de les ascendències més nombroses entre el jovent alloglot autòcton és la marroquina. En l'estudi de les identitats socials dels joves d'origen marroquí, Pàmies Rovira (2011: 155) destaca llocs de culte i associacions ètniques com a espais de recreació de la «cultura d'origen», vinculats a l'ús de l'àrab —vegeu Bullock (2014), per a una descripció de les ideologies lingüístiques al Marroc, i Hernández-Carr (2011), per a una anàlisi sociològica de la segona generació d'immigrants marroquins a la CAC. Aquests joves sovint tenen o bé l'amazic o bé el dàrija —també conegut com a *àrab marroquí*, el qual pot diferenciar-se de l'àrab entès com a 'àrab estàndard modern' o l'àrab clàssic o culte present a l'Alcorà— com a llengua inicial —la llengua o les llengües apreses a la llar, de petits, en l'àmbit familiar (Vila Moreno *et al.*, 2013)— o com a llengua d'herència (LH) —una LH és una llengua parlada a casa o accessible des de petits que no és la dominant d'una societat en general (vegeu Juan-Garau, 2020). De fet, els usos de les llengües entre els membres de famílies marroquines poden configurar escenaris lingüístics rics i complexos (vegeu Sanvicén-Torné, 2017).

3.2. *Accés al camp i generació de dades*

L'estratègia d'accés al camp per bola de neu, a través de coneguts, condicionada per les circumstàncies —la negativa d'alguns centres educatius per a contactar amb aquests perfils i l'inici de la pandèmia de COVID-19— va imposar un mostratge teòric en cerca dels casos contraris i de la saturació de les dades. Com es pot observar a la taula 1, anonimitzada, la mostra finalment entrevistada és heterogènia pel que fa a *llengua inicial, llengua d'identificació, nivell educatiu assolit pels pares, centre educatiu de l'ESO i barri de residència*. Tenint en compte els objectius i les qüestions de recerca, l'eina de generació de dades ha estat un guió d'entrevista semiestructurada amb qüestions obertes, dividit en blocs: *context familiar, valoració de les llengües, composició sociolingüística de la xarxa social, usos lingüístics, tries lingüístiques, opinions lingüístiques i conclusió*.

A grans trets, es va demanar sobre les trajectòries individuals i sobre la situació actual en relació amb les llengües parlades i la justificació de les accions lingüístiques. El treball de camp va tenir lloc entre gener i maig del 2020, inicialment, per mitjà d'entrevistes presencials i, finalment, a través d'entrevistes en línia amb l'aplicació de Google Hangouts —no s'han detectat grans diferències entre les dades recollides de manera presencial i les obtingudes per videoconferència. Els entrevistats, tant els menors com els majors d'edat, van rebre un full de consentiment informat sobre les característiques de la recerca, que es va signar i desar de la forma deguda. Totes les entrevistes, enregistrades en àudio i anonimitzades, es van dur a terme en català, malgrat oferir la

TAULA 1
Característiques més importants de la mostra entrevistada

Nom clau	Llengua inicial	Llengua d'identificació	Nivell educatiu assolit pels pares	Centre educatiu de l'ESO	Barri de residència
H1	dàrija	castellà	educació obligatòria	concertat A	Ponent/Hostal
H2	amazic	castellà	educació obligatòria	públic A	la Barriada Nova
H3	dàrija	dàrija	educació obligatòria	públic A	la Barriada Nova
H4	castellà	castellà	estudis superiors	públic A	Ponent
H5	dàrija i castellà	castellà	educació obligatòria	públic B	Can Bassa
H6	dàrija	català	formació empresarial	concertat B	Font Verda
D7	dàrija	català	educació obligatòria	concertat C	Sant Miquel

NOTA: A la columna *Nom clau*, la «H» correspon a *home* i la «D», a *dona*. Pel que fa a *llengua inicial*, s'entén que és la primera llengua parlada a casa i en la qual s'ha après a parlar, i *llengua d'identificació* és la llengua amb la qual la persona participant s'identifica més.

FONT: Elaboració pròpia.

possibilitat de respondre les qüestions en castellà. L'autor no tenia coneixença amb cap dels entrevistats abans de l'accés al camp i no parla amazic, dàrija ni àrab —com a castellanoparlant inicial i catalanoparlant habitual—, però sí que coneixia els barris i els centres educatius esmentats.

L'anàlisi qualitativa de les dades es va fer digitalment, amb l'assignació de codis al text de les entrevistes parcialment transcrits i la comparació dels codis entre entrevistes, durant i després del treball de camp. Aquesta anàlisi de continguts es va iniciar amb una codificació oberta basada en conceptes de la literatura prèvia i en nous elements que hi van aparèixer, amb la intenció d'identificar-hi patrons emergents. Les codificacions axial i selectiva posteriors van estructurar un total de setanta-set codis que han permès, en darrer lloc, considerar com el context sociolingüístic immediat —la composició sociolingüística i els usos lingüístics de l'entorn— i les característiques generals de l'individu —la competència lingüística declarada— configuren i condicionen conviccions i voluntats de contingut lingüístic de l'individu. Cal dir que s'han entès els usos lingüístics com a *tria lingüística*, és a dir, com l'exercici de l'opció lingüística (González *et al.*, 2014: 14) en una ocasió concreta. En l'explicació dels usos, en pro de la claredat, s'ignora l'alternança de llengües i de codis en una mateixa conversa i en queden exclosos tots els usos no conscients, intrapersonals o excepcionalment particulars.

4. RESULTATS I DISCUSSIÓ

4.1. *Perfils sociolingüístics dels joves al·loglots d'ascendència marroquina*

Les dades evidencien que aquest col·lectiu té uns usos lingüístics quotidianament plurilingües i relacions heterogènies amb cadascuna de les llengües que coneixen amb una major o menor competència lingüística. La família, el lloc de residència, el centre educatiu, el grup d'iguals i l'activitat associativa són els espais d'interacció comuns per a tots aquests joves. La llar és un dels únics llocs on poden parlar les llengües inicials o les llengües d'herència, si bé amb els germans adopten el castellà o el català. Els grups d'iguals són sociolingüísticament heterogenis i, de vegades, inclouen parlants de dàrija o d'amazic, però en cap cas la més habitual és una llengua al·loglota. L'activitat associativa que comparteixen tots és la participació, més o menys freqüent, a diferents mesquites. Segons que relaten, en aquests llocs de culte islàmic hi ha ocasions per a aprendre l'àrab —diferenciat del dàrija— i s'hi alterna l'ús vehicular del dàrija o del castellà; el català tan sols hi apareix puntualment en les converses entre els joves. Llevat del cas del jove de la Font Verda, els entrevistats identifiquen el castellà com la llengua més habitual del veïnat, del carrer o del barri —alguns, fins i tot, assenyalen que no tenen cap veí catalanoparlant. La pràctica esportiva, al carrer o en clubs de futbol, ofereix un altre espai d'interacció quotidiana que reforça o confronta aquests usos lingüístics en el lloc de residència.

L'experiència al centre educatiu té una gran importància ja que sovint és l'únic espai d'interacció quotidiana on el català és present i vehicular d'una manera consistent i prolongada. Els que han estudiat a la xarxa escolar concertada exposen un ús recurrent, habitual i dominant del català entre els companys de classe —hi perceben una majoria de catalanoparlants, segons la llengua inicial o la llengua habitual—, mentre que els que ho han fet a la pública exposen uns usos alterns del català i el castellà en grups classe diversos, en molts casos grups en què els catalanoparlants són una minoria a ulls dels entrevistats. Alguns hi han identificat catalanoparlants —per l'accent, la roba o la manera de fer, segons diuen— que només fan servir el català amb catalanoparlants o, fins i tot, catalanoparlants que parlen castellà entre ells.

Els perfils sociolingüístics identificats entre els entrevistats es corresponen força amb els de *catalanoparlant híbrid* —H6 i D7— i *castellanoparlant híbrid* —H1, H2, H3, H4 i H5— definits per González *et al.* (2014: 117-118), segons la llengua de preferència i la bona predisposició a adoptar l'altra llengua. Això, s'ha de dir, és així en el binomi català i castellà, perquè en contextos com ara la família, el grup d'iguals o la participació religiosa, hi poden aparèixer L1 o LH i l'àrab més que no pas el català i el castellà. De fet, les qüestions sobre preferències lingüístiques han estat difícils de respondre per als entrevistats i és que l'L1 o LH pot ser usada quotidianament i amb una competència similar o superior a la del català o el castellà. Per exemple, H1 amb la germana petita intercala el dàrija i el castellà i només fa servir el català per a parlar de deures de l'escola; H3 en general prefereix parlar en castellà, però tria el dàrija com a llengua d'identificació, i D7 afirma que parla sobretot dàrija —a més de castellà— amb

els pares, i català —a més de dària— amb els germans. En tot cas, tots els participants demostren tenir prou competència lingüística per a dur a terme una entrevista sencerà en català.

Tanmateix, quan a aquests joves se'ls planteja situacions quotidianes no condicionades per les propietats de l'entorn o dels interlocutors, sí que poden manifestar una certa preferència pel català o pel castellà, que justifiquen de dues maneres. D'una banda, en la major part dels casos, la llengua que declaren com a preferent és la llengua amb què tenen més competència lingüística —la parlen més o tenen més facilitat per a parlar-la o expressar-se millor. De l'altra, en el cas dels que s'identifiquen amb el català, és la llengua amb què tenen un vincle personal. La relació entre el context sociolingüístic immediat i els usos lingüístics s'explica aquí, per tant, per la configuració d'oportunitats. Vegem-ho en aquests exemples:

He acabat tirant pel castellà, perquè es donen més situacions on parlo castellà que no pas català. El català és amb els professors, amb dos amics particulars i ja està. (H1, entrevista)

Haver estudiat en [concertat B] i l'haver fet... haver adoptat, quasi sempre, el català, doncs, és *algo* que, clar, vulguis o no, acabes aprenent moltíssim aquella llengua, perquè la fas servir cada moment i, al final, *pues*, t'acabes acostumant a parlar aquella llengua, perquè et sents més a gust i perquè t'expresses millor. (H6, entrevista)

Vinc de [concertat C], que es parla bàsicament el català, i els meus germans també han estudiat allà i entre nosaltres, a casa, parlem el català. Bàsicament, és això de dir «forma part de mi» i és l'idioma que més parlo. (D7, entrevista)

4.2. Normes d'ús lingüístic com a factors explicatius

En general, el fet de viure en contextos en què hi ha uns usos habituals del castellà limita les oportunitats del perfil catalanoparlant híbrid d'emprar el català, i algunes situacions concretes també incentiven l'ús del català per part dels castellanoparlants híbrids. Les experiències i els raonaments dels entrevistats evidencien l'existència de diverses normes d'ús lingüístic que configuren els seus usos lingüístics quotidians, més enllà de la preferència per una llengua o una altra —que pot ser de caràcter general o puntual (si, per exemple, interessa practicar una llengua en un moment donat). Dit d'una altra manera, un jove català al·loglot té incentius per a usar ocasionalment una llengua diferent de la de preferència a través de normes socials; tanmateix, tot i que per definició la desviació d'una norma social és possible, això té un cost. A la taula 2 es descriuen els funcionaments d'aquestes normes, que s'expliquen d'una forma detallada a continuació.

En primer lloc, s'ha definit l'*adequació lingüística* com una *norma d'ús lingüístic contextual*, ja que regula els usos en un context socialment reconegut (Torrijos

López, 2008: 15), i es basa en la conjunció de l'associació d'un espai d'interacció amb una llengua —perquè és la llengua vehicular o tothom l'empra preferentment. La norma es caracteritza perquè no fa referència a cap persona en concret. En segon lloc, s'ha anomenat *hàbit lingüístic en conversa* una *norma d'ús lingüístic interpersonal* (Torrijos López, 2008) que determina que la llengua usada en una relació concreta no canvia. Això en cap cas no nega la possibilitat d'alternança de llengües i de codis, però permet explicar per què perfils castellanoparlants híbrids mantenen l'ús del català amb les amistats properes i a la inversa. Les citacions següents són, respectivament, exemple d'això:

[En un club de futbol] El clic «d'ostres, ara estic en un altre vestuari, estic amb una altra gent i sempre em parlen en castellà i jo no seré el *tonto* de no respectar i no parlar el castellà». [...] Si el sé i, a sobre, soc un *cabezón* de no voler parlar el castellà, doncs, és com... saps? Una mica *raro*. (H6, entrevista)

Quan parles per primer cop amb una persona, la llengua que escullis serà la llengua que serà, sempre, saps? És... és *lo* que he trobat al llarg de la meua vida. (H5, entrevista)

TAULA 2

Construcció ideal de les normes d'ús lingüístic que configuren els usos lingüístics, en l'estudi de cas, més enllà de la preferència lingüística

<i>Nom de la norma d'ús lingüístic</i>	<i>Context d'interacció lingüística</i>	<i>Descripció del funcionament de la norma d'ús lingüístic</i>	<i>Ús lingüístic resultant</i>
Adequació lingüística	<i>i</i> és a un espai físic o social concret	tothom hi acostuma a usar <i>a</i> o és més correcte usar <i>a</i>	<i>i</i> usa <i>a</i>
Hàbit lingüístic en conversa	<i>i</i> parla de nou amb <i>j</i>	canviar de llengua és estrany si <i>i</i> i <i>j</i> ja han usat <i>a</i> abans	<i>i</i> i <i>j</i> usen <i>a</i>
Convergència lingüística segons l'ús lingüístic	<i>i</i> usa <i>a</i> i <i>j</i> usa <i>b</i>	<i>i</i> ha d'usar <i>b</i> si <i>j</i> usa <i>b</i>	<i>i</i> usa <i>b</i>
Convergència lingüística segons el prejudici lingüístic	<i>i</i> es troba amb <i>j</i>	<i>i</i> ha d'usar <i>b</i> si <i>i</i> assumeix que <i>j</i> no entén <i>a</i> o que <i>j</i> prefereix l'ús de <i>b</i>	<i>i</i> usa <i>b</i>
Convergència lingüística segons la competència lingüística	<i>i</i> es troba amb <i>j</i>	<i>i</i> ha d'usar <i>b</i> si <i>i</i> sap que <i>j</i> no sap o no entén prou bé <i>a</i>	<i>i</i> usa <i>b</i>
Convergència lingüística segons la tolerància lingüística	<i>i</i> usa <i>a</i> davant de <i>j</i>	<i>i</i> ha d'usar <i>b</i> si <i>j</i> rebutja que <i>i</i> usi <i>a</i> o <i>j</i> prefereix l'ús de <i>b</i>	<i>i</i> usa <i>b</i>

NOTA: L'actor *i* és l'emissor, i l'actor *j*, el receptor; les llengües *a* i *b* són català o castellà indistintament.

FONT: Elaboració pròpia, a partir principalment de Torrijos López (2008) i de Vila Moreno i Galindo Solé (2012).

Les altres normes identificades fan referència a una tipologia variada de la norma de convergència lingüística. La *convergència lingüística* s'ha considerat la norma que preveu que «els catalanoparlants se serveixin del català per parlar entre ells —usos *endogrups*— i es passin al castellà per adreçar-se als castellanoparlants» (Vila Moreno i Galindo Solé, 2012: 33), però les entrevistes mostren que es pot produir per a fer el canvi al català en unes condicions determinades i independentment de les llengües inicials o habituals. Per tant, es tracta d'una acomodació a la llengua del receptor motivada per diverses raons, com ara el pragmatisme lingüístic (González *et al.*, 2014) amb vista a voler mantenir una bona comunicació. Això no nega la definició de l'acomodació com a norma social, atès que hi ha unes expectatives i unes possibles *sancions socials*, directes o indirectes (Valentim, 2023). La citació següent exemplifica el funcionament de l'anomenada *norma de convergència lingüística segons l'ús lingüístic*:

No sé, [convergir] és com per respecte, la veritat, perquè... saps una llengua, no l'obligaràs a parlar en una altra. Si saps parlar una llengua, doncs, la parles. (H5, entrevista)

La segona norma de convergència és motivada pel que es pot anomenar *prejudici lingüístic* sobre el receptor, en el sentit de fer assumpcions sobre el que deu saber o preferir parlar l'altra persona, i no tant com una actitud negativa com defensa Antón Álvarez de Cienfuegos (2019). Aquesta percepció pot guiar no només l'ús del castellà amb desconeguts —per exemple, l'assumpció que hi ha més gent que parla castellà que no pas català— i amb els reconeguts com a estrangers —per exemple, l'assumpció que aquests no saben el català o preferiran el castellà—, sinó també l'ús del català amb qui sembla clarament catalanoparlant —la idea de «com que és *català*, segur que prefereix parlar en català». A més a més, el prejudici es pot manifestar abans i durant la interacció, sense que l'interlocutor hagi manifestat cap preferència explícita. En són exemples les citacions següents:

Jo si veig la persona i dic «potser parla català», «potser parla castellà»... [la llengua d'inici d'una conversa] depèn del que em sembli. Si veig un noi de la meua edat, doncs, i no el veig, així, *català, català, català*, doncs, s'ho diria en castellà i, per exemple, si veig... una dona que... que sembli catalana, doncs, utilitzo català. (H4, entrevista)

El meu pare té una paradeta de mercat, a Canovelles. Llavors, quan una persona ve a preguntar i tal i... doncs, això, que... parlen castellà [a la paradeta] i, si jo ja els havia escoltat parlar en català, doncs, els segueixo la conversa en català. (H3, entrevista)

El tercer tipus de norma de convergència es basa en la *competència lingüística* del receptor, quan hi ha una certesa —i no tan sols un prejudici— que no és possible o prou còmode la comunicació en una llengua perquè l'altre interlocutor no en té prou competència. El quart i darrer tipus de norma de convergència indicat consisteix en

la *tolerància lingüística* del receptor, és a dir, l'actitud de rebuig o crítica de l'ús d'una llengua, o la preferència explícita per una altra —informació absent en els tipus anteriors. En el context social immediat dels entrevistats, s'ha identificat l'existència d'individus que rebutgen explícitament l'ús del català o que el desincentiven a través de comentaris negatius. Així, H1 ha rebut comentaris com «venga, respóndeme en castellano, ¿qué haces?» en parlar català amb un amic, i apareixen etiquetes de l'estil «catalufo» —H5 ho ha sentit al grup d'iguals— o «moro falso» —companys de futbol marroquins ho han dit a H6. Les citacions següents són exemple, respectivament, d'aquestes dues normes de convergència lingüística:

Sabien parlar català [els operaris llatinoamericans de l'empresa de pràctiques], però poquíssim, saps? Llavors, tu no seràs un, diguem-ne... un *cabrón* per fotre i seguir parlant en català, perquè no t'entenguin. (H6, entrevista)

Hi ha altres amics que, potser, els hi molesta que els hi parlin en català. [...] Tinc un amic que està obsessionat sempre amb les banderes d'Espanya i tal [riu] [...] Si li parlen en català, «a mí en catalán no, eh» [cita en castellà] o coses així. (H3, entrevista)

En contraposició amb les normes d'ús lingüístic i complementàriament a les preferències lingüístiques, val a dir que també s'identifica el fenomen de la *no convergència per lleialtat lingüística* (Vila Moreno i Galindo Solé, 2012). Així, sovint hom es troba que, un cop s'inicia una conversa en una llengua amb una persona, aquesta li contesta en una altra llengua —de català a castellà o de castellà a català— i, si hom creu que aquesta persona sap o hauria de saber la seva llengua i té prou motius per a usar-la, la mantindrà. Aquest factor explicatiu només s'ha identificat clarament en una entrevista, a favor del català i d'una manera condicionada. H6 manté la llengua de preferència quan demana alguna cosa en converses curtes, si és possible, abans de convergir i, alhora, aplica la norma de convergència lingüística segons l'ús lingüístic amb els clients, quan treballa de dependent en una botiga:

Per exemple, vaig al metge i ells em parlaven en castellà i jo, doncs, parlo en català i si fan... si fan el canvi de parlar-me en català, *pues*, perfecte i si passen uns minuts i veig que... que segueix parlant en castellà, doncs, parlaré en castellà. (H6, entrevista)

4.3. Configuració dels usos lingüístics quotidians

Els resultats obtinguts s'ajusten, en gran manera, a les expectatives teòriques. A Comellas Casanova *et al.* (2017) —un treball que tracta espais majoritàriament catalanòfons— s'afirma que «la immigració alloglota actua de manera “neutral” en una situació de conflicte lingüístic: adopta la llengua amb més presència social del seu entorn» (2017: 183), i aquí s'han elaborat explicacions de com això es produeix d'una

manera quotidiana. En el context dels usos socials del català i del castellà que els entrevistats han percebut com a diferents, però, membres de cadascun dels perfils sociolingüístics exposen i justifiquen diversos usos quotidians d'una llengua diferent de la de preferència. A partir d'aquest estudi de cas s'observa que joves al·loglots que tenen el castellà com a llengua preferent poden voler parlar en català en unes situacions determinades, com ara amb persones que creuen que parlen el català. Així doncs, les dades també apunten a l'existència d'uns imaginaris sobre el que és una persona o un context catalanoparlant i sobre el que és una persona o un context castellanoparlant que donen contingut a les normes exposades.

La conjunció de preferència lingüística, normes d'ús lingüístic i lleialtat lingüística, tal com ho hem plantejat aquí, té un caràcter tant explicatiu com predictiu dels usos lingüístics a la CAC. Per a exemplificar aquest potencial predictiu, podem considerar un jove al·loglot autòcton que hagi crescut en un barri habitat majoritàriament per castellanoparlants inicials. D'entrada, pot trobar que aquests parlin habitualment en castellà entre ells i amb els altres, però també pot passar que catalanoparlants inicials se li adrecin de bon principi en castellà segons un prejudici lingüístic i, per una qüestió d'hàbit lingüístic, mantinguin aquesta llengua en les interaccions futures. Aquest jove al·loglot també podria provar d'iniciar les converses en català i, en trobar que algunes persones el critiquen o li contesten en castellà, decidir-se a fer servir el castellà amb els desconeguts. D'aquesta manera es podria explicar que alguns dels joves entrevistats afirmen no haver sentit mai català al seu barri o reconeguin no fer servir el català fora de l'escola, malgrat que són competents en català i viuen en un entorn en què hi ha un mínim de catalanoparlants habituals.

Una qüestió que no s'ha pogut resoldre del tot aquí és què explica la falta de lleialtat lingüística, seguint Comellas Casanova *et al.* (2017: 183), tant en català com en castellà. De fet, tots els entrevistats, en un grau o un altre, manifesten la voluntat que l'ús del català al país es mantingui o s'incrementi, però això no ha estat prou perquè s'impliquin personalment a promoure un major ús del català. Per exemple, la llengua d'identificació d'H5 és el castellà i, alhora, confia en l'ús del català a l'escola per part del professorat per a assegurar el futur del català —si el castellà arribés a ser l'única llengua al carrer— i voldria parlar en dària amb els fills per no perdre els lligams amb els familiars al Marroc. A més, tot i que aquí suggerim que el català i el castellà són intercanviables en el funcionament d'aquestes normes d'ús lingüístic, hi ha una certa asimetria simplement pel fet que la competència lingüística de partida és desigual (Boix Fuster, 2009: 310; DGPL, 2019: 13).

5. CONCLUSIÓ

En relació amb l'encàrrec de Boix Fuster (2009: 313) d'identificar les normes d'ús lingüístic actuals, aquest estudi de cas s'ha dissenyat de manera que sigui rellevant i consistent amb la teoria que es posa a prova (Lucas, 2003). Pel que fa al primer objectiu de la recerca, s'ha evidenciat la necessitat de conceptualitzar d'una manera més

coherent i integrada la teoria actual sobre els usos lingüístics i d'altres termes socio-lingüístics. Conceptes com *llengua d'identificació*, *llengua habitual*, *llengua de preferència* o *identitat lingüística* —fins i tot, amb l'opció de resposta múltiple—, per si mateixos, no són prou precisos per a descriure i comprendre els usos lingüístics en els contextos complexos i plurilingües que hi ha avui a la CAC. Això és especialment important si es té en compte que l'expectativa d'una sanció social com a resposta a la desviació de la norma social restringeix no només el comportament de l'individu, sinó també l'exposició de la seva preferència (Valentim, 2023). Respecte al segon objectiu de la recerca, les dades que s'han obtingut evidencien el potencial de les normes socials com a factors explicatius dels usos lingüístics que hi ha a la CAC actualment.

Cal precisar que l'execució d'aquest treball presenta limitacions rellevants. Una limitació evident, més enllà del marcat biaix de gènere entre els participants i la manca d'una anàlisi interseccional, és que amb la mostra entrevistada no s'hagi exhaurit la possible diversitat de perfils sociolingüístics i això n'hagi esbiaixat els resultats. Per exemple, en aquesta mostra no han aparegut factors com ara les expectatives i les estratègies dels pares, pel que fa a les llengües, ni trajectòries educatives fallides o d'exclusió social, i tan sols hi ha un parlant inicial d'amazic —llengua minoritzada al Marroc amb la qual es pot establir un paral·lisme; vegeu Junyent Figueras *et al.* (2011: 99). D'altra banda, aquests factors explicatius tenen un potencial predictiu limitat, perquè no s'han pogut quantificar ni descriure estadísticament. De fet, les normes d'ús lingüístic descrites només s'han identificat a través dels testimonis dels participants, sense una observació participant. Així doncs, se suggereix realitzar-ne un estudi més aprofundit en recerques futures. A tall d'exemple, la inclusió de qüestions noves en estadístiques com ara l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població* (EULP) permetria identificar la distribució i la rellevància de les diverses normes d'ús lingüístic i dels factors explicatius que hem considerat aquí, i l'elaboració de models basats en agents possibilitaria explorar com diferents configuracions generen uns usos lingüístics concrets.

En conclusió, aquest article ha volgut exposar, d'una manera rigorosa i detallada, els factors que expliquen l'ús del català entre els joves catalans al·loglots i d'ascendència marroquina, fenomen que té un interès sociològic justificat en el context actual. La identificació d'uns usos lingüístics híbrids per part de joves al·loglots de perfils diferents a través de normes socials és clau per a entendre la relació que aquests joves estableixen amb el català, sobretot si se n'espera un creixement demogràfic i tenint en compte l'augment percentual de l'opció «altres combinacions de llengües» com a llengua inicial, d'identificació i habitual que indicava l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població de Catalunya 2018* (DGPL, 2019).

6. AGRAÏMENTS

L'autor expressa el més profund agraïment als joves anònims entrevistats pel fet d'haver acceptat compartir amb generositat experiències personals i punts de vista, i

a les persones que van contribuir a contactar-hi per la seva imprescindible ajuda. També agraeix especialment a la supervisora Sònia Parella i Rubio la direcció i el consell durant el procés inicial de recerca i redacció; al professor Francesc Xavier Vila i Moreno, el fet que m'introduís a la sociolingüística, i a l'equip de recerca COALESCE Lab-GRAFO, els comentaris i els suggeriments fets en versions preliminars del text.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- AJUNTAMENT DE GRANOLLERS [s. a.]. *Barris: Distribució per barris de Granollers* [en línia]. <<https://www.granollers.cat/cartografia/ciutat>> [Consulta: 1 març 2024].
- ALARCÓN ALARCÓN, Amado (dir.) (2010). *Joves d'origen immigrant a Catalunya: Necessitats i demandes: Una aproximació sociològica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria de Joventut. (Estudis; 27). També disponible en línia a: <<https://dretssocials.gencat.cat/ca/detalls/Article/estudis27>> [Consulta: 1 març 2024].
- ALARCÓN ALARCÓN, Amado; PARELLA RUBIO, Sònia (2013). «Linguistic integration of the descendants of foreign immigrants in Catalonia». *Migraciones Internacionales* [en línia], vol. 7, núm. 1, p. 101-130. <<https://doi.org/10.17428/rmi.v6i24.711>>.
- ANTÓN ÁLVAREZ DE CIENFUEGOS, Maria (2019). «Prejudicis lingüístics a Catalunya Nord: El cas d'una escola d'educació secundària». *Revue d'Études Catalanes* [en línia], núm. 5: El català en la societat globalitzada: la llengua, la literatura i la cultura catalanes al segle XXI, p. 84-95. <<https://hal.science/hal-03209872>> [Consulta: 1 març 2024].
- BALLESTÍN GONZÁLEZ, Beatriz (2008). *Immigració i identitats a l'escola primària. Experiències i dinàmiques de vinculació i desvinculació escolar al Maresme* [en línia]. Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona. <<https://www.tesisenred.net/handle/10803/5527>> [Consulta: 26 setembre 2023].
- BOIX FUSTER, Emili (2009). «Les normes d'ús interpersonal a la Catalunya de començament del segle XXI». A: VALLVERDÚ I CANES, Francesc (cur.). *Simposi Internacional sobre el català al segle XX: Balanç de la situació i perspectives de futur*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 307-314.
- BOIX FUSTER, Emili; VILA MORENO, Francesc Xavier (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel Lingüística.
- BONAL SARRÓ, Xavier (2017). *Document intern de conclusions i propostes: Informe sobre l'escolarització a Granollers* [en línia]. Granollers: Fundació Jaume Bofill. <<https://www.granollers.cat/noticies/sala-de-premsa/granollers-presenta-les-propostes-la-millora-de-l%E2%80%99equitat-educativa-la>> [Consulta: 1 març 2024].
- BRETXA I RIERA, Vanessa; COMAJUAN COLOMÉ, Llorenç; SOROLLA VIDAL, Natxo (2009). «De les pràctiques monolingües familiars a la identificació bilingüe: El cas dels preadolescents de Mataró i la Franja». *Noves SL: Revista de Sociolingüística*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Secretaria de Política Lingüística (hivern). També disponible en línia a: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm09hivern/bretxa_comajoan_sorolla1_9.htm> [Consulta: 1 març 2024].

- BRETXA RIERA, Vanessa; VILA MORENO, Francesc Xavier (2012). «Els canvis sociolingüístics en el pas de primària a secundària: el projecte RESOL a la ciutat de Mataró». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 22, p. 93-118. <<https://doi.org/10.2436/20.2504.01.44>>.
- BULLOCK, S. (2014). «Language ideologies in Morocco». *Anthropology Department Honors Papers* [en línia], núm. 11. <<https://digitalcommons.conncoll.edu/anthrohp/11>> [Consulta: 1 març 2024].
- COMELLAS CASANOVA, Pere; JUNYENT FIGUERAS, Maria Carme; CORTÈS-COLOMÉ, Montserrat; BARRIERAS ANGÀS, Mònica; FUENTES-CALLE, Alicia (2017). «La transmissió lingüística intergeneracional en espais majoritàriament catalanòfons: el cas d'estudiants al·loglots al Berguedà i les terres de l'Ebre». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 27, p. 193-211. <<https://doi.org/10.2436/20.2504.01.131>>.
- CONRICK, Maeve; DONOVAN, Paula (2010). «Immigration and language policy and planning in Quebec and Canada: Language learning and integration». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* [en línia], vol. 31, núm. 4, p. 331-345. <<https://doi.org/10.1080/01434632.2010.497215>>.
- DGPL = DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA (2018). *Anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població a Catalunya 2013'*. Volum 1: Coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics [en línia]. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. (Biblioteca Tècnica de Política Lingüística) <https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/informacio_i_diffusio/publicacions_en_linia/btpl_col/analisi-eulp-a-catalunya-2013-volum-1/> [Consulta: 1 març 2024].
- (2019). *Els usos lingüístics de la població de Catalunya: Resultats de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població. 2018'* [en línia]. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. <https://web.archive.org/web/20230605015051/https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/dades_i_estudis/poblacio/Enquesta-EULP/Enquesta-dusos-lingueistics-de-la-poblacio-2018/> [Consulta: 1 març 2024].
- FLORS MAS, Avellí; VILA MORENO, Francesc Xavier (2014). «Justificant les preferències. Com argumenten les opcions lingüístiques els adolescents catalans». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 24, p. 173-199. <<https://doi.org/10.2436/20.2504.01.75>>.
- GALINDO SOLÉ, Mireia; VILA MORENO, Francesc Xavier (2009). «Els factors explicatius dels usos lingüístics informals entre l'alumnat català: llengua inicial, xarxes socials, competència i llengua vehicular d'ensenyament». *Noves SL: Revista de Sociolingüística*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Secretaria de Política Lingüística (hivern). També disponible en línia a: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm09hivern/galindo_vila1_9.htm> [Consulta: 1 març 2024].
- GONZÁLEZ BALLETBÒ, Isaac; PUJOLAR COS, Joan; FONT TANYÀ, Anna; MARTÍNEZ SANMARTÍ, Roger (2014). *Llengua i joves: Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. Direcció General de Joventut. (Estudis; 30). També disponible en línia a: <<https://dretssocials.gencat.cat/ca/detalls/Article/Estudis30-00001>> [Consulta: 1 març 2024].
- GOVERN DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2017). *Pla de ciutadania i de les migracions: 2017-2020* [en línia]. Barcelona: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania. <<https://cultura.gencat.cat/ca/departament/plans-i-programes/ambit-interdepartamental/ciutadania/pla-de-ciutadania-i-de-les-migracions/>> [Consulta: 1 març 2024].

- GUIJARRO RUBINAT, Xavier (2019). «La segregació de la pobresa i la riquesa a Granollers». *Infogram* [en línia]. <<https://infogram.com/distribucio-espacial-de-la-renda-a-granollers-1hdw2j9lkglj6l0>> [Consulta: 1 març 2024].
- HERNÁNDEZ-CARR, Aitor (2011). «Second generation Moroccan migrants in Catalonia: Language, employment and social inclusion». A: ALARCÓN ALARCÓN, Amado; GARZÓN MUÑOZ, Luis (ed.). *Language, Migration and Social Mobility in Catalonia*. Leida: Brill, p. 95-122. (International Studies in Sociology and Social Anthropology; 121). <https://doi.org/10.1163/9789004211247_006>.
- IDESCAT = INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2019a). *Població segons llengua habitual i estratificació territorial mostral: %: Catalunya: 2018* [en línia, taula de dades]. <<https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=11390>> [Consulta: 1 març 2024].
- (2019b). *Projeccions de població (base 2018): Principals resultats*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. També disponible en línia a: <<https://idescat.cat/p/projb2018>> [Consulta: 1 març 2024].
- (2024). *Població estrangera a 1 de gener. Per continents: 2023: Granollers* [en línia, taula de dades]. <<https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?geo=mun:080961&nac=a&b=11#Plegable=geo>> [Consulta: 1 març 2024].
- INSTITUT DE GOVERN I POLÍTQUES PÚBLIQUES; GONZÀLEZ BALLETBÒ, Isaac (coord.); COLLET SABÉ, Jordi; SANMARTÍN MORANT, Josep; ALEGRE CANOSA, Miquel Àngel; BENITO PÉREZ, Ricardo; GONZÁLEZ MOTOS, Sheila (2007). *Participació, política i joves: Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria de Joventut. Observatori Català de la Joventut. (Estudis; 22) També disponible en línia a: <<https://dretssocials.gencat.cat/ca/detalls/Article/Estudis22-00001>> [Consulta: 1 març 2024].
- JUAN-GARAU, Maria (2020). «L'educació de l'alumnat amb llengües d'herència: una mirada actual i reptes de futur». *Caplletra: Revista Internacional de Filologia* [en línia], núm. 68, p. 177-197. <<https://doi.org/10.7203/caplletra.68.16476>>.
- JUNYENT FIGUERAS, Maria Carme; MONRÓS MARÍN, Eva; FIDALGO PIÑA, Mònica; CORTÈS-COLOMÉ, Montserrat; COMELLAS CASANOVA, Pere; BARRIERAS ANGÀS, Mònica (2011). «Canvi de representacions lingüístiques de parlants al·loglots per contacte amb la situació lingüística catalana». A: DIRECCIÓ GENERAL PER A LA IMMIGRACIÓ. *Recerca i Immigració III*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família, p. 93-108. (Ciutadania i Immigració; 6) També disponible en línia a: <<http://hdl.handle.net/2445/21842>> [Consulta: 1 març 2024].
- LUCAS, Jeffrey W. (2003). «Theory-testing, generalization, and the problem of external validity». *Sociological Theory* [en línia], vol. 21, núm. 3, p. 236-253. <<https://doi.org/10.1111/1467-9558.00187>>.
- MARTÍNEZ SANMARTÍ, Roger; GONZÀLEZ, Isaac; MIGUEL LUKEN, Verónica de; MORRAL, Sergi (2005). *Cultura i joves: Anàlisi de l'Enquesta de consum i pràctiques culturals de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Secretaria General de Joventut. (Estudis; 16) També disponible en línia a: <<https://dretssocials.gencat.cat/ca/detalls/Article/Estudis.16>> [Consulta: 1 març 2024].
- OLLER BADENAS, Judith (2013). «Variables que incideixen en el coneixement de català i castellà de l'alumnat estranger a Catalunya: un estudi amb alumnat de sisè de primària».

- A: VILA MORENO, Francesc Xavier; SALVAT GOLOBARDES, Eulàlia Anna (ed.). *Noves immigracions i llengües*. Barcelona: Agrupació d'Editors i Autors Universitaris: Universitat de Barcelona, p. 77-96 (Lingüística Catalana; 13) També disponible en línia a: <<http://hdl.handle.net/2445/112057>> [Consulta: 1 març 2024].
- PÀMIES ROVIRA, Jordi (2011). «Las identidades escolares y sociales de los jóvenes marroquíes en Cataluña (España)». *Psicoperspectivas: Individuo y Sociedad* [en línia], vol. 10, núm. 1, p. 144-168. <<https://doi.org/10.5027/psicoperspectivas-Vol10-Issue1-fulltext-128>>.
- PORTES, Alejandro; APARICIO, Rosa; HALLER, William (2009). *La segunda generación en Barcelona: un estudio longitudinal* [en línia]. Report. Universitat Pontificia de Comillas. <<http://noeparis.free.fr/Generaciones/Portes.pdf>> [Consulta: 1 març 2024].
- PUJOLAR COS, Joan; GONZÀLEZ BALLETBÒ, Isaac (2012). «Linguistic ‘mudes’ and the de-ethnization of language choice in Catalonia». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* [en línia], vol. 16, núm. 2, p. 138-152. <<https://doi.org/10.1080/13670050.2012.720664>>.
- PUJOLAR COS, Joan; GONZÀLEZ BALLETBÒ, Isaac; MARTÍNEZ SANMARTÍ, Roger (2010). «Les mudes lingüístiques dels joves catalans». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística* [en línia], núm. 48, p. 65-75. <<http://hdl.handle.net/10609/104706>> [Consulta: 1 març 2024].
- QUEROL PUIG, Ernest (2006). «Qui parla català a Andorra i per què?». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 19, p. 241-267. <<https://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/38548.001>> [Consulta: 1 març 2024].
- ROCA, Montserrat (2009). «La immigració i les polítiques públiques a Granollers a l'inici del segle XXI». *Ponències: Revista del Centre d'Estudis de Granollers* [en línia], p. 29-55. <<https://raco.cat/index.php/Ponencies/article/view/184025>> [Consulta: 26 setembre 2023].
- SABATÉ DALMAU, Maria (2016). «El català dels locutoris: pràctiques i ideologies lingüístiques de la migració en espais urbans castellanoparlants». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 26, p. 105-121. <<https://doi.org/10.2436/20.2504.01.111>>.
- SANVICÉN-TORNÉ, Paquita (2017). «Dones i transmissió lingüística en llars d'origen immigrant. Impactes, reptes i oportunitats». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 27, p. 149-174. <<https://doi.org/10.2436/20.2504.01.130>>.
- SIGUAN, Miquel; ARNAU I QUEROL, Joaquim; SERVERA VILA, Joan Ignasi (1982). «Llengua i estructura educativa en una zona de Catalunya: Granollers i la seva rodalia». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 4, p. 33-49. <<https://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/49482.001>> [Consulta: 14 abril 2024].
- SOLANA SOLANA, Miguel; MIGUEL LUKEN, Verónica de; RODRÍGUEZ GARCÍA, Dan; SANS PASQUAL, Àngels de (2012). «Conocimiento de las lenguas oficiales entre inmigrantes extranjeros en Cataluña, e implicaciones sobre su integración social». *Migraciones: Revista del Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones* [en línia], núm. 32, p. 103-138. <<https://revistas.comillas.edu/index.php/revistamigraciones/article/view/910>>.
- SOLÉ CAMARDONS, Joan; TORRIJOS LÓPEZ, Anna; SERRACANT I MELENDRES, Pau (2013). «Llengua i joves: Anàlisi de les variables lingüístiques de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística* [en línia], núm. 53. <<https://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/270987>> [Consulta: 25 desembre 2019].
- TORRIJOS LÓPEZ, Anna (2008). «Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics». *Noves SL: Revista de Sociolingüística*.

- Barcelona: Generalitat de Catalunya. Secretaria de Política Lingüística (hivern). També disponible en línia a: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm08hivern/torrijos1_5.htm> [Consulta: 1 març 2024].
- TRENCHS PARERA, Mireia; LARREA MENDIZABAL, Imanol; NEWMAN, Michael (2014). «La normalització del cosmopolitisme lingüístic entre els joves del segle XXI? Una exploració de les ideologies lingüístiques a Catalunya». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 24, p. 281-301. <<https://doi.org/10.2436/20.2504.01.80>>.
- ULRIKSEN, Marianne S.; DADALAURI, Nina (2014). «Single case studies and theory-testing: The knots and dots of the process-tracing method». *International Journal of Social Research Methodology* [en línia], vol. 19, núm. 2, p. 223-239. <<https://doi.org/10.1080/13645579.2014.979718>>.
- VALENTIM, Vicente (2023). «Norms». A: GRASSO, Maria; GIUGNI, Marco (ed.). *Encyclopedia of Political Sociology* [en línia]. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. (Elgar Encyclopedias in Sociology) <<https://doi.org/10.31219/osf.io/erfpg>>.
- VILA MORENO, Francesc Xavier (2013). «De l'“etapa autonòmica” a la “sociolingüística del multilingüisme”: una dècada de recerca sociolingüística sobre les noves immigracions». A: VILA MORENO, Francesc Xavier; SALVAT GOLOBARDES, Eulàlia Anna (ed.). *Noves immigracions i llengües*. Barcelona: Agrupació d'Editors i Autors Universitaris: Universitat de Barcelona, p. 11-28. També disponible en línia a: <<http://hdl.handle.net/2445/112057>> [Consulta: 1 març 2024].
- VILA MORENO, Francesc Xavier; GALINDO SOLÉ, Mireia (2012). «Sobre la història i l'extensió de la norma de convergència lingüística a Catalunya». A: VILA MORENO, Francesc Xavier (ed.). *Posar-hi la base. Usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 31-45. (Xarxa CRUSCAT; 8)
- VILA MORENO, Francesc Xavier; SOROLLA VIDAL, Natxo; LARREA MENDIZABAL, Imanol (2013). «Les vies per als aprenentatges lingüístics del jovent d'origen marroquí establert a Catalunya». A: VILA MORENO, Francesc Xavier; SALVAT GOLOBARDES, Eulàlia Anna (ed.). *Noves immigracions i llengües*. Barcelona: Agrupació d'Editors i Autors Universitaris: Universitat de Barcelona, p. 147-198. També disponible en línia a: <<http://hdl.handle.net/2445/112057>> [Consulta: 1 març 2024].
- WOOLARD, Kathryn A.; GAHNG, Tae-Joong (1990). «Changing language policies and attitudes in autonomous Catalonia». *Language in Society* [en línia], vol. 19, núm. 3, p. 311-330. <<https://www.jstor.org/stable/4168149>> [Consulta: 1 març 2024].